

“เพราะวรรณกรรมเป็นเหมือนสะพานทองเชื่อมโยงทั้ง 10 ประเทศในอาเซียนเข้าด้วยกัน ทำให้การเปิดประตูสู่อาเซียนในอีก 2 ปีข้างหน้างานวรรณกรรมคือสิ่งเดียวที่จะทำให้พวกเราพูดกันรู้เรื่องมากที่สุด”

ถ้อยวลีของ **ผศ.ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์** หรือ **ไพฑูริย์ ธัญญา** นักเขียนซีไรต์จากรวมเรื่องสั้นก่อกองทราย และรองคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม นำเสนอเอาไว้ในเวทีสัมมนาเชิงปฏิบัติการในวาระครบ 42 ปี สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ‘เปิดประเทศเพื่อนบ้านผ่านงานวรรณกรรม’ จัดโดยสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสโมสรนักเขียนภาคอีสาน โดยการสนับสนุนของบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) เมื่อวันศุกร์ที่ 15 พฤศจิกายน ที่ผ่านมา ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โดยงานนี้ รวมนักเขียนซีไรต์จากกลุ่มแม่น้ำโขง ตั้งแต่ ไทย สปป.ลาว และกัมพูชา มาอยู่บนเวที พร้อมนักเขียนอีสานเจ้าถิ่นก็มาร่วมแลกเปลี่ยนกันมากหน้าหลายตา โดยเฉพาะประเด็น ‘วรรณกรรมไทยอีสาน ฐานที่มั่นวรรณกรรมอาเซียน’ ในช่วงบ่าย

ช่วงเช้าเวทีอภิปรายเรื่อง ‘วรรณกรรมลุ่มน้ำโขงในมุมมองใหม่’ โดย ซีไรต์ 3 ชาติ เริ่มจาก **ท่านสุชี นรศิลป์** นักประพันธ์ซีไรต์ปี 2556 จาก สปป.ลาว, **ซก จันทล** นักเขียนซีไรต์ 2556 จากกัมพูชา, **Mr.ATK** นักเขียนจากประเทศพม่า และ **ผศ.ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์** นักเขียนซีไรต์ไทยปี 2530 ดำเนินรายการโดย **กนกวลี พจนปกรณ์** นักเขียนนวนิยายชื่อดังเมืองไทย

“ที่ผ่านมาเรื่องสั้น นวนิยาย บทกวีของประเทศในกลุ่มอินโดจีนและอาเซียน ได้สะท้อนปัญหาของแต่ละพื้นที่ แต่ละประเทศเอาไว้ ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แต่ในขณะที่ประเทศพม่า ลาว กัมพูชา ตื่นมาพบโซเชียลมีเดีย เป็นการเปลี่ยนแปลงกับน้ำใหม่ เหมือนปลาได้น้ำ ก็สาลักน้ำ แต่ไทยเราไม่สาลักน้ำ เพราะ

ไทยเรารับวัฒนธรรมต่างๆ มากมาแล้ว” ไพฑูริย์ ธัญญา สะท้อนภาพสังคมผ่านการเขียนของนักเขียนที่ทำหน้าที่บันทึกการเปลี่ยนแปลงบนเวทีเสวนา

นอกจากนั้น **สุชี นรศิลป์** ซีไรต์ปีล่าสุด จาก สปป.ลาว บอกว่าวรรณกรรมลาวในระยะนี้ก้าวหน้าไปมาก เพราะนักเขียนหนุ่ม นักเขียนสาวมีมากขึ้น มีการรวมกลุ่มกันเขียนหนังสือ ตั้งวงพูดคุยด้านหนังสืออย่างสโมสรสินไซ ซึ่งสนใจวรรณกรรมอยู่แล้วก็ศึกษามากยิ่งขึ้นที่ผ่านมาสงครามบิรบัตให้คนลาวไม่สามารถแสดงออกเรื่องต่างๆ ได้ แต่ทุกวันนี้ทุกอย่างอิสระมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถนำเสนอผลกระทบจากสงครามที่เคยเกิดขึ้นผ่านตัวหนังสือได้

อย่างเช่น งานเขียนของ **บุณฑทอง ชมไชยผน** นักเขียนซีไรต์ลาว

ปี 2555 ในเรื่อง **กระดุกอเมริกัน** เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดในเรื่องการเข้ามาเบียดขับของจักรวรรดินิยมที่เกิดขึ้น สงครามกระทบกับวิถีชีวิตของคนลาวมาก ทั้งชีวิต ทรัพย์สิน ฮีตคอง ประเพณี แต่สิ่งเหล่านี้ถูกนำกลับมาเขียนเอาไว้ในงานเขียนเพื่อให้เด็กรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ รำลึกถึง ส่วนตัวเขาเองได้นำเอาสิ่งที่เคยพบเจอ เคยปฏิบัติเมื่อสมัยเด็กมาเขียนไว้ในงานเขียน จนได้รับรางวัลซีไรต์ปีนี้

ส่วน **Mr.ATK** นักเขียนวรรณกรรมเยาวชนจากพม่า บอกว่า พม่าเป็นประเทศที่รู้เรื่องมากแต่การอ่าน การเขียน กลับไม่ได้ดีอย่างที่ควรจะเป็นนัก เพราะคนพม่ามองว่า การอ่านนวนิยายเรื่องสั้น เป็นเรื่องไร้สาระ ทำให้ไม่ค่อยได้อ่านมากนัก และมีการเซ็นเซอร์อย่างหนัก ทำให้คนเขียนหนังสือไม่ได้เขียนในสิ่งที่ต้องการมากนัก และไม่ใช้เฉพาะงานเขียนเท่านั้น การแสดงศิลปะต่างๆ ก็ถูกตรวจสอบเช่นกัน และปัญหา

การคอร์รัปชันในพม่าเยอะมาก ไม่เว้นแม้แต่ วงการศึกษา ทำให้วงการวรรณกรรมในพม่า ทุกอย่างถูกตัดสะบั้นลง ทำให้ทุกวันนี้การเขียน ไม่ได้สะท้อนภาพจริงๆ ของสังคมพม่ามากนัก

“ที่สำคัญการอ่านหนังสือในพม่ามีน้อย มี งานวรรณกรรมดีๆ แปลเป็นภาษาอังกฤษ แต่ ประเทศพม่าส่งเสริมให้เรียนภาษาอังกฤษน้อย ลง ทำให้การอ่านงานลดลง รวมไปถึงนักเขียน รุ่นใหม่ก็มีน้อยลงเช่นกัน แต่ก็ยังไม่หมดหวัง เพราะขณะนี้มีความตื่นตัวในด้านการปกครอง ในอีก 10-20 ปี ข้างหน้าพม่าจะดีขึ้น และ หนังสือที่ขายดีที่สุดในตอนนี้คือหนังสือ เล่าประสบการณ์ของนักโทษที่ถูกจองจำในคุก” Mr.ATK กล่าว

ในขณะที่นักเขียนซีไรต์จากประเทศเพื่อน บ้านของไทย ที่กำลังมีปัญหาขัดแย้งชายแดน อย่าง **ซก จันพัล** นักเขียนซีไรต์ 2556 จาก กัมพูชา บอกว่า กัมพูชามีนักเขียนเยอะ กษัตริย์ สีหนุก็คือนักเขียน สมัยเขมรแดงมีนักเขียน เก่าๆ เป็นจำนวนมาก แต่ทุกวันนี้การเขียนลดลง คนมีใจรักด้านงานวรรณกรรมต่างต้องต่อสู้ด้วย ตัวเอง โดยขณะนี้ในประเทศกัมพูชามีการตรวจ

สอบการเขียนจากรัฐบาลเช่นกัน แต่นักเขียน จะรู้และจะตรวจสอบงานเขียนของตนเองก่อน นำเสนอออกมาเพื่อไม่ให้มีปัญหา

“โดยขณะนี้วงการวรรณกรรมเขมร สนใจ การเขียนใน Block มากเป็นพิเศษ โดยไม่ค่อย มีโอกาสเผยแพร่ผ่านหนังสือ เพราะยากลำบาก กว่า ก่อนหน้านั้นการพิมพ์งาน แปลงาน จะแปล วรรณกรรมตะวันตกเยอะ แต่ทุกวันนี้มีการนำ หนังสือจาก ญี่ปุ่น เกาหลี และได้หวัน เข้ามา แปลมากขึ้น ซึ่งไม่แตกต่างจากประเทศในแถบ เอเชียที่ถูกวัฒนธรรมของประเทศเหล่านี้ไหล เข้ามา” ซก จันพัล ระบุ ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในวงการวรรณกรรมของกัมพูชา ไม่ได้แตกต่างจากประเทศไทยมากนัก

0 0 0

บ่ายวันนั้น เวทีเสวนาเริ่มด้วยหัวข้อ ‘วรรณกรรมไทยอีสานในฐานะที่มั่นวรรณกรรม อาเซียน’ โดยมีนักเขียนอีสานเป็นตัวหลัก ไม่ว่าจะ เป็น อังคาร จันทาทิพย์ กวีซีไรต์ ปี 2556, ดร.แก้วตา จันทรานุสรณ์ นักวิชาการ วรรณกรรม, สุมาลี สุวรรณกร ประธานสโมสร นักเขียนภาคอีสาน และ ชัชวาลย์ โคตรสงคราม นักเขียนชื่อดัง ร่วมวงเสวนา

สุมาลี เปิดตัวเสวนาด้วยเรื่อง ตัวตนและ อัตลักษณ์ความเป็นอีสานในงานเขียน โดย ระบุว่า งานเขียนส่วนใหญ่ของนักเขียนในอดีต มักเป็นไปในรูปแบบของงานเขียนสะท้อนสังคม เหตุการณ์บ้านเมือง หรือเหตุการณ์สำคัญที่ กำลังเกิดขึ้นกับคนส่วนมากในสังคม การใช้

เรื่องเล่า ที่เป็นคำกลอน กลอนลำ หรือปราชญ์ ชาวบ้าน มีอยู่ค่อนข้างน้อย แต่ขณะนี้หลาย คนกำลังต้องการความเป็นพื้นถิ่น หมายความว่า วรรณกรรมในปัจจุบันยังต้องการความเป็น พื้นบ้านอันเป็นรากฐานของศิลปวัฒนธรรมและ วรรณกรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง

“การที่วรรณกรรมมีความเป็นพื้นถิ่น จะทำให้ผู้เขียนและผู้อ่านเกิดการซึมซับความ เป็นพื้นบ้าน และเกิดความลึกซึ้งในการ เสพวรรณกรรม เพราะจะสัมผัสได้ถึงกลิ่นไอ ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเทศไทย-ลาว มี วรรณกรรมที่ใกล้เคียงกัน ลาวมีวรรณคดีประจำชาติเป็น แบบเรียน และนำสาระสำคัญมาใช้ในการปลูกฝังสิ่งดี งามให้แก่เยาวชน อย่างเรื่อง สิ้นไซ หรือ สังข์ศิลป์ชัย แต่ไทยไม่มีวรรณคดีที่จะนำมาเป็นแบบอย่างและสอน ชีวิตได้มากนัก ทำให้เยาวชนไม่เกิดการซึมซับในความ เป็นท้องถิ่นจากงานวรรณกรรมที่เรียนอยู่” สุมาลี บอก

ในขณะที่ ชัชวาลย์ มองว่า วรรณกรรมท้องถิ่น อีสาน ถูกโยกถึงความเป็นลักษณะร่วม คือ วรรณกรรม อีสานนอกจากจะต้องการความเป็นพื้นถิ่นแล้ว ยังจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับหลายๆ วัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว สามารถ ปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรม ประเพณีอื่น และกาลเวลาที่มี การเปลี่ยนแปลงได้ และการศึกษาถึงประวัติศาสตร์แห่ง ชาติพันธุ์จะทำให้สามารถเข้าใจวรรณกรรมมากยิ่งขึ้น แต่ต้องไม่ลืมที่จะแสวงหาเครื่องมือใหม่ๆ ในการ นำเสนอ เพราะการที่นักเขียนมีวิธีเขียนแบบเดิมๆ ก็ เหมือนการย้ายอยู่กับที่ ทั้งๆ ที่โลกแห่งความจริงได้หมุน ไปตามกาลเวลา ดังนั้น นักเขียนก็ควรมีการเล่าเรื่องที่ แปลกใหม่ ใช้ภาษาให้เข้ากับยุคสมัย และเข้าใจถึงความ

เปลี่ยนแปลงระหว่างวรรณกรรมกับกาลเวลาด้วยเช่นกัน “มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สร้างวรรณกรรมจะต้อง เข้าใจวัฒนธรรมของตนเองอย่างถ่องแท้ เพื่อให้เกิด ความเข้าใจในวิถีชีวิตจารีตประเพณีต่างๆ ที่เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้มีส่วนช่วยให้ผู้สร้างผลงานเกิดความกระจำ และสร้างอัตลักษณ์ที่ชัดเจนและมั่นคงแก่ตนเอง และ ผลงานวรรณกรรมในปัจจุบันพบปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัว นักเขียนและส่งผลกระทบต่อบริบทของวรรณกรรม คือ การกลับไม่ได้ไปไม่ถึง เป็นงานครึ่งๆ กลางๆ ไม่ได้เป็น งานที่ไปถึงจุดสูงสุดหรือต่ำสุด...

“หมายความว่า ไม่รู้ว่าจะสร้างวรรณกรรมให้ไปต่อ อย่างไร และไม่รู้จะถอยกลับอย่างไร เพราะความแตก ต่างทางภาษาถิ่นขวางเอาไว้ เช่น นักเขียนต้องการแปล ประโยคภาษาพื้นบ้านเป็นภาษากลาง แต่เมื่อแปลและ เขียนออกมาแล้ว คุณค่าของความเป็นพื้นบ้านได้หายไป ทั้งๆ ที่มีความหมายเดียวกัน แต่เมื่อรับฟังกลับไม่ได้ อรรถรส ด้วยเหตุนี้นักเขียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องหาอัตลักษณ์ของตนเองให้เจอ เพราะเชื่อว่า หากคนเรามีจุดยืนที่แน่นอนและมั่นคง คนๆ นั้นก็จะ ถือว่าเป็นบุคคลที่มีลักษณะเฉพาะตน หรือที่เรียกว่า เป็นตัวของตัวเอง วรรณกรรมก็เช่นกัน หากนักเขียนมี

จุดยืนที่ชัดเจนและมั่นคงก็จะทำให้สามารถสร้างงานที่มีคุณลักษณะเฉพาะตัวและโดดเด่นนั่นเอง" ชัชวาลย์ เน้นย้ำ

ด้าน อังคาร จันทาทิพย์ ที่เป็นคนบอกเล่าเรื่องราวความเป็นพื้นถิ่นผ่านงานเขียน จนทำให้งานเขียนของเขามีความโดดเด่นไม่เหมือนใคร บอกว่า วรรณกรรมไม่ว่าจะเป็นนิทานพื้นบ้าน ลำกลอน ล้วนแล้วแต่มีความเป็นพื้นถิ่นที่แสดงถึงความเป็นอีสาน แต่การเขียนนั้นนักเขียนจำเป็นต้องปรับรูปแบบให้เข้ากับยุคสมัย ทั้งภาษา เครื่องมือในการนำเสนอ เพราะถ้ายังใช้วิธีการสร้างวรรณกรรมแบบเก่า เยาวชนรุ่นใหม่อาจจะเข้าไม่ถึง และหากนักเขียนเขียนเรื่องที่ตนเองมีความถนัด เข้าใจ เรื่องราวอย่างลึกซึ้งและเป็นตัวของตัวเองแล้ว ก็จะเกิดผลงานที่ดีพอที่จะออกไปสู่สายตาชาวต่างชาติได้

ส่วน ดร.แก้วตา มองว่า วรรณกรรมอีสานได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนาไม่น้อย จากอดีตถึงปัจจุบันก็ยังเป็นเช่นนั้นอยู่ และชาวอีสานนั้น ถือได้ว่ามีความใกล้ชิดกับพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก นักเขียนได้สะท้อนสิ่งที่แสดงถึงความเป็นพื้นถิ่นอีสานคือการสร้างงานเขียน โดยมี กลอนลำ พุทธสุภาษิต เพลงอีสาน เพลงพื้นบ้าน และในปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากมาย นักเขียนยังใช้เทคโนโลยีเป็นช่องทางในการเผยแพร่วรรณกรรมต่างๆ ผ่านโลกออนไลน์ นักเขียนอีสานก็ทำเช่นนั้นเช่นกัน เรียกได้ว่าโลกออนไลน์เป็นทางเลือกที่ดีในการสื่อสารของนักเขียนในปัจจุบัน...

แม้เวทีเสวนาจะปิดไปแล้ว ด้วยการเปิดประเด็นมากมาย แต่อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมถือเป็นสะพานทองที่เชื่อมประเทศต่างๆ ในอาเซียนให้เข้าหากัน ในวัน วาระ ที่ต่อไปนี้ จะไม่มีรั้วบ้านเอาไว้กันเขตแดน วรรณกรรมน่าจะเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุด ที่จะทำให้พวกเราทั้ง 10 ประเทศ ได้รัก และเข้าใจกันมากยิ่งขึ้น ■